

DISPUTATIO XXII.

De creatione & mutatione Creaturae.

Consideratis processibus ad intrâ , pergimus cum doctore Angelico ad processionem creaturatum , quæ secundum fidem à Deo ut primo principio omnem suam entitatem habent Joan. I. *Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil. Quod factum est , in ipso vita erat , quæ diceret : ex eo facta sunt omnia per ipsum , quia in ipso erant.* Act. 17. v. 24. *Deus , qui fecit mundum , & omnia , quæ in eo sunt.* Pl. 145. *Qui fecit calum & terram mare & omnia quæ in eis sunt.* Rom. 11. v. 36. *Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia.*

QUÆSTIO I.

An creatura possit communicari virtus creandi?

Virtus creandi potest esse vel principalis, quæ sit creaturæ propria perfectio eidem permanenter communicata à Deo, quâ creare posset, vel instrumentalis quæ sit propria solius Dei perfectio sed creaturæ transeunter & vialiter impressa ad aliquid ex nihilo producendum. de utraque est difficultas , pro quâ

Suppono 1. Ex philosophiâ : quod productio alia sit ex præsupposito subjecto , quando videlicet ex passivâ immutatione subjecti præexistentis illud determinatur & materia ad introductionem novæ formæ disponitur , quæ positâ ultimâ dispositione resultat ; & hoc modo quotidie novæ res per creaturas producuntur. Alia productio non fit ex aliquo præsupposito subjecto , sed purè ex non ente tanquam termino à quo fit ens tanquam terminus ad quem & hæc est creatio.

Suppono 2. De facto Deus immediatè creavit omnia ex nihilo nullâ creaturâ ad creationem concurrente, ut

XXI.
 costes Act. 2. M.
 it nisi per gratiam
 ne enim divina Per
 em , quando non
 rationali , quod fit
 à Creatura per cog
 dominatur & reg
 notus , quæ
 mititur voluta
 trum naturam
 neficiorum mi
 unitas , sed
 ut indivisa Tri
 o & speciali me
 mititur in co
 m , quæ gratis
 peccatum mor
 thabitatio sed
 or , quod est
 gratia in nobis
 itatis proump
 ntiamus. Hæc
 d magis monum
 rum eloquentia
 eologi perfectil
 i. l. c. i. Quid
 re , sic careas hu
 , alia verba non
 via efficit Deo

DIS

constat ex Genes. 1. in quo nulla creatura præcessisse declaratur, quæ cum Deo ad creationem concurrerit, alias universa non essent in principio temporis ex nihilo condita. Et Eccl. 18 v. 1. *Qui vivit in æternum creavit omnia simul*, si verò aliqua creatura ad creationem alterius concurrerit, hæc fuisset ante alias creata. Et in cap. firmiter de Sum. Trin. desumpto ex concilio Lateran. dicitur: *Deus ab initio temporis condidit utramque ex nihilo creaturam, temporalem & spirituales.* Igitur Quæstio est tantum de possibili.

DICO. *Impossibile est, quod alicui creatura conveniat creare neque virtute propriâ neque instrumentaliter, sive per ministerium.* S. Th. hic Q. 45. 2. 5. O.

1ma Pars Probatur: Creare est res producere ex nihilo tam sui quam subjecti præsuppositi; sed non potest communicari creaturæ virtus propria producendi res ex nihilo tam sui quam præsuppositi subjecti; ergo. Probatur mi. virtus propria enti primo & causæ universalissimæ nequit communicari creaturæ tanquam propria ipsi; sed virtus producendi res ex nihilo est propria primo enti; quia quo effectus est universalior, eò exigit creaturam universaliozem, res autem ut producta ex nihilo est effectus universalissimus: cum attingatur sub universalissimâ ratione entis; ergo exigit causam universalissimam, quæ est solus Deus: cum solus Deus contineat omnem plenitudinem essendi, nulla autem creatura possit continere plenitudinem essendi, sed habeat semper esse admixtum potentialitatis, consequenter etiam non potest habere virtutem producendi effectum nisi admixtum potentialitatis, qualis non est ens sub ratione entis: cum ens de se dicat solam actualitatem essendi & existendi.

Confirmatur 1. Omne agens intendit producere sibi simile vel perfectè, si sit agens univocum, vel imper-

imperfectè si sit agens æquivocum ; producit autem sibi simile in quantum assimilat effectum illi formæ, per quam agit ; atqui nulla creatura potest agere per formam, quæ sit esse ; cum forma agendi sit etiam forma essendi : nulla autem creatura potest esse suum esse sive existere ; ergo etiam nulla creatura potest effectus producere sub ratione entis ut sic, sed tantum sub ratione entis limitati & habentis admixtam potentialitatem.

Confirmatur 2. Causa producens effectus sub ratione entis, qualis debet esse causa creans, debet habere virtutem infinitam : cum omnes effectus possibiles conveniant in ratione entis ; sed nulla creatura potest habere virtutem infinitam ; ergo nulla creatura potest habere virtutem producendi ens sub ratione entis aut ex nihilo.

2da Pars Probatur : Causa instrumentaliter creans debet habere actionem propriam & præviã ad esse ex nihilo producendum ; sed nulla creatura potest habere actionem propriam & præviã ad esse ex nihilo producendum : quia omnis creatura hoc ipso, quod sit immersa potentialitati, etiam petit terminum immersum potentialitati & consequenter petit operari circa effectum ex subjecto educendum, nec potest operari circa nihilum.

Obj. 1. Ad principaliter creandum non requiritur virtus infinita ; ergo virtus principalis creandi potest creaturæ communicari. Probatur antecedens : ad producendum effectum finitum non requiritur virtus infinita ; sed ens ex nihilo productum est effectus finitus : cum ens non habeat infinitam distantiam à non ente, ergo cum virtus illa specificetur non à nihilo ; sed ab ente producto, non requiritur virtus infinita ad ens finitum producendum ex nihilo.

2. Negando ass. cujus probatio distinguitur : ad

producendum effectum finitum tam ex parte modi
 producendi quam ex parte rei productæ non requiritur
 virtus infinita Con. finitum ex parte rei, infinitum
 ex parte modi producendi N. *Explico*: licet ens
 creatum sit in se finitum, si tamen comparetur cum non
 ente, dicit ab eo distantiam quodammodo infinitam;
 cum non ens dicat omnimodam negationem entis, ens
 autem sub conceptu entis sub se comprehendat omnia
 entia possibilia, unde non ens simpliciter dicit nega-
 tionem entitatum infinitam. Unde S Th. in 4. dist.
 5. Q. 1. a. 3. ad 5. in 2. respons. ait: inter ens & non
 ens non esse distantiam infinitam ex parte entis nisi ens
 sit infinitum, sed verum esse quod dicta distantia sit
 quodammodo infinita ex parte non entis simpliciter, eò
 quod non ens determinatam distantiam ab aliquo ente
 signato transcendat.

Obj. 2. Potest creatura esse instrumentum transsub-
 stantiationis & actionis punitivæ Spirituum, sicut patet
 de igne infernali torquente Spiritus; ergo etiam actio-
 nis creativæ.

R. Disparitatem est: quod in actione transubstan-
 tiativâ, licet non sit subjectum commune termino à quo
 & termino ad quem, tamen revera est subjectum, circâ
 quod creatura tanquam instrumentum operatur; unde
 non respicit terminum sub ratione entis ut sic sed sub
 ratione talis entis, consequenter ut immersum potentia-
 litati, contrarium est in creatione. Item in actione, quâ
 puniuntur Spiritus, licet creatura elevetur extrâ Sphæ-
 ram suæ activitatis, tamen semper operatur non circâ
 nihilum sed circâ subjectum, quod licet non possit
 contingere contactu quantitativo: cum non sit quan-
 tum, potest tamen illud contingere ut elevata à Deo
 entitativè: cum creatura spiritualis sit ens limitatum &
 participatum.

Obj. 3. Agens naturale potest alterando species Eu-
 chari-

De novo & M
 producere ma
 create: quia
 creationem pr
 possibile instrum
 quia videtur eodem vi
 & in nihilum redige
 ad 1. Thomam co
 aliam naturam, quæ
 videtur nihilum sine f
 Deo produci in ipso n
 nerari, et non discipulo
 introduce in, al quæ
 compos, immen, o
 tia, abster, quæ p
 citur. Ad 2, dato antea
 multatio enim supponit
 nullum subiectum supponit
 nobis videtur etiam antea
 nem creaturæ communi
 itatio fit per substanti
 conservans, ad quam su
 necesse est concurrere non
 dependet à solo Deo, erg
 solo dependere potest.

Q U Æ S
 De Paradiso, de animæ
 ne crea
 100 1. Paradisus fuit
 immen quantum ad
 hic Q 102. 2.
 conclusio se
 tradium exister
 fuisse verè vili
 amalem, suade

charisticas producere materiam & formam aceti & consequenter creare : quia materia non per generationem sed per creationem producitur. Deinde videtur creatura posse instrumentaliter annihilare, ergò & creare : quia videtur ejusdem virtutis esse res ex nihilo producere & in nihilum redigere.

R. ad 1. Totum illud compositum ad exigentiam causarum naturalium, quæ non circa nihil sed circa accidentia miraculosè sine subjecto conservata agunt, à Deo produci in vi prioris miraculi, dicitur verò generari, eò quod dispositiones per agentia naturalia introductæ sint, ad quas sequeretur generatio novi compositi, si materia, cujus vicem subeunt accidentia, adesset, quæ jam simul cum novâ formâ producitur. Ad 2. dato antecedente negatur consequentia, annihilatio enim supponit aliquod subjectum, creatio nullum subjectum supponit. *Dixi dato* : quia probabilius videtur etiam annihilandi virtutem instrumentalem creaturæ communicari non posse : tum quia annihilatio fit per subtractionem concursûs divini rem conservantis, ad quam subtractionem creatura instrumentaliter concurrere non potest. Tum quia purum esse dependet à solo Deo, ergò & purum non esse ab eo solo dependere potest.

Q U Æ S T I O II.

De Paradiso, de animâ hominis & mutatione creaturæ?

DICO 1. *Paradisus fuit locus congruus habitationi humane quantum ad incorruptionem primi status.* S. Th. hic Q 102. a. 4. O.

Explicatur conclusio sequentibus.

Imò Paradisum existere apertè docet S. Script. Genes. 2. Fuisse verè visibilem & corporeum locum & non spiritualement, suadetur tum ex eo, quod verba

S.

S. Scripturæ in sensu proprio accipienda sint, nisi sequatur inconveniens, loquitur autem S. script. de Paradiso velut loco corporeo, cum dicatur Adamus extrâ Paradisum productus, & in illo positus, ut operaretur & custodiret illum &c. tum ex eo quod Paradisus fuerit destinatus, ut homini, qui corporeus erat, in statu Innocentiæ perseveranti omnia ad felicitatem necessaria subministraret, ut narrat sacer textus. Intelligitur autem nomine Paradisi non tota terra floribus, plantis arboribusque ornata, sed locus aliquis particularis situs in partibus orientis: *Quia credendum est* (inquit S. D. hic a. 1.) *quod in nobilissimo loco totius terræ sit constitutus; cum autem oriens sit dextra cæli, ut patet per Philosophum 2. de cælo. Dextra autem est nobilior, quam sinistra, conveniens fuit, ut in orientali parte Paradisus terrenus institueretur à Deo; quis autem ille locus determinatè sit, varii varias adferunt conjecturas sed omnes sunt incertæ.*

Secundò quoad situm Paradisi: videtur verosimilius: non esse ità demissum, ut in planitie aliqua constitutus sit, quia infimus terræ locus non esset liber à ventis & vaporibus terræ, nec quatuor flumina, quæ ex illo exeunt, commodè possent totam terram irrigare, nec esse adedò elevatum, ut usque ad globum Lunæ & supremam aëris regionem pertingat, talis enim locus non esset homini salubris, tum propter ingentem ardorem ob viciniam corporum inflammatorum, tum propter defectum aëris crassioris ad respirationem & refrigerationem cordis necessarii, sed esse in supremâ hujus infimæ regionis aëris parte positum, & ferè usque ad secundam aëris regionem pertingere: quia illa videtur esse convenientissima habitationi hominum. Magnitudo Paradisi æquè incerta est; amœnitas verò declaratur apertè à Moyse eum Paradisum voluptatis appellante

&

& à sanctis Patribus mirè amœnitatem Paradisi extollentibus, ità ut quidquid ad hominis sive immortalitatum conservandam sive sensus oblectandos requireretur, affatim in illo inveniretur. præcipuè

Tertiò præter varia genera arborum duplex in Paradiso reperiebatur arbor 1. est arbor vitæ sic dicta, quod ejus fructus habebat virtutem conservandi vitam hominis, eò, quod vi caloris naturalis consumptum in priori puritate & sinceritate redintegrabat, & calorem naturalem confortabat, ut licet continuo agendo non nihil pateretur, nunquam tamen debilitatus flaccesceret, unde senectus cum variis defectibus nascitur. Hanc virtutem fuisse naturalem videtur colligi ex eo, quod remanserit post peccatum & homini peccatori profuisset. 2. est arbor scientiæ boni & mali sic dicta: quod ex ejus fructus perceptione Adam & Eva, qui prius speculative sciebant differentiam inter bonum & malum, etiam practice sciverint hanc differentiam. *Quia* (ait S. Th. hic Q. 102. A. 1. ad 4.) *post ejus esum homo per experimentum pœna didicit, quid interesset inter obedientia bonum & inobedientia malum.*

Quartò Erumpit in Paradiso magnus fluvius Paradisum irrigans, qui in quatuor fluvios dividitur, quorum nomina sunt Phison (sive ut probabilius videtur) Ganges Indiæ flumen. Gehon sive Nilus transiens per Ægyptum & peragrans terram Æthiopiæ, cui dominatur magnus Abyssinorum Monarcha, quem Prete Joannem vocant. Tygris, ob velocitatem cursus ità dictus & Euphrates.

Quintò probabilius est Paradisum per aquas diluvii non deletum fuisse, sed adhuc persistere, tum Eccl. 44. v. 16. dicitur: *Henoch placuit Deo & translatus est in Paradisum, ut des gentibus pœnitenti-*

tiam. Tum quia illud astruunt multi SS. Patres, tum quia si esset Paradisus per aquas diluvii destructus, etiam Henoch, qui, uti dictum est, in eo asseruatur, aquis diluvii periisset, consequenter, cum alii modi quibus conservatus fuisse asseratur, videntur inconuenientes, & convenientissimus sit hic, quod aquæ diluvii non pertigerint ad Paradisum, hoc quoque tanquam verosimilius asserendum est.

DICO. 2. *Manifestè falsum est: animam esse de substantiâ Dei.* S. Th. hic. Q. 90. A. 1. O. sive anima rationalis est substantia creata incompleta spiritalis immortalis à Deo non ante sed in corpore organizato producta.

Probatur hæc conclusio fusiùs in libris de animâ tractari solita per partes:

Primò. Anima rationalis est substantia, quia est ens per se subsistens, existentiam & subsistentiam suam communicans toti composito, & post separationem à corpore eandem retinens.

Secundò. Non est pars substantiæ Dei, sed est creata, quia est actus permixtus potentialitati, ut patet ex eo, quod non sit continuò in actu, sed transeat de potentiâ in actum, cum aliquando sit non intelligens & fiat de non intelligente intelligens, Deus autem est actus purissimus, unde quidquid est substantia Dei, est ipse Deus & consequenter actus purissimus.

Tertiò. est substantia incompleta, cum sit forma corporis ordinata ad constituendum cum corpore unum totum videlicet hominem, ut definitum in Clem. un. de sum. Trin. & fid. cath. §. 1.

Quartò. Licet sit forma corporis tamen est spiritalis, quia à sacrâ Scripturâ vocatur Spiritus Eccl. 12. v. 7. *revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Col-
ligitur

Igitur hoc ex modo operandi animæ nempe intellectuali, quo cognoscit per modum abstractionis, universalitatis, comparationis & reflexionis; talis autem modus excedit omnia corporalia, cum versetur circa res abstractas in universali independenter à loco & tempore, imò illa abstractio, quam facit anima per intellectum, se extendit ad omnes gradus quantumcunque superiores & analogos, sub quibus comprehenduntur etiam ipsæ res spirituales.

Quintò. Est immortalis, ut constat ex jam dictis, quia spirituale non habet in se principium corruptionis: cum à materiâ primâ corruptionis radice sit independens tam in fieri quam in conservari.

Sextò. Producta est anima in corpore organizato: quia anima naturaliter est forma corporis: ergo etiam producitur à Deo non ante corpus organizatum, sed in corpore organizato: quia Deus communiter se naturis rerum conformat, & juxtâ earum connaturalem exigentiam operatur. Plura de his in Physicâ.

DICO. 3. Cum Deus possit immediatè formam materiam imprimere, consequens est, ut possit secundum quemcunque motum corpus quodcunque movere S. Th. hic. Q. 105. A. 2. O.

Explicatur & probatur conclusio: omnis creatura hoc ipso quo creatura est, subest perfectissimo Dei dominio, unde non tantum seipso immediatè, sed etiam mediis causis secundis potest Deus in creaturis quaslibet mutationes non implicatorias efficere & è converso illas mutationes, quas mediis causis secundis efficit, etiam seipso efficere potest; cum non tantum Dei essentia infinita eminenter contineat essentias omnium rerum, sed etiam ipsius infinita potentia eminenter contineat omnium creaturarum secundarum virtutes operativas, hinc potest Deus
illa

illa composita, quæ producuntur per generationem, etiam se solo producere non tantum creando, sed & materiæ præexistenti formam novam sine præviis aut concomitantibus dispositionibus uniendo, potest in corporibus quoscunque motus corporales causare, mutat & movet intellectum dando ei tam naturalem quam supernaturalem virtutem intelligendi & imprimendo ei species, movet voluntatem & physicè inclinando ipsam in objectum, & moraliter in quantum ipse tanquam summum bonum voluntati ab intellectu propositum in sui prosecutionem allicit. Movet omnia agentia ad agendum tanquam prima & universalissima causa, & cum ipsis & in ipsis, intimè operatur aliquando juxtà ipsarum inclinationem & ordinem rebus inditum, aliquando suprâ vel contrâ particularem ipsorum inclinationem, unde in omnibus creaturis est potentia obediens, quæ nihil aliud est, quam ipsa entitas creata ita perfectè Deo subdita, ut in ipsa & per ipsam fieri possit, quidquid non involvit contradictionem. De quibus omnibus videatur S. Th. I. in conclusione citat.

QUÆSTIO III.

An omnia sint in tempore producta & an potuerint ab aeterno produci?

DICO. I. *Non dicuntur in principio temporis res esse creata quasi principium temporis sit creationis mensura, sed quia simul cum tempore & calum & terra creata sunt. S. Th. hic Q. 46. A. 3. ad 1. sive omnia à Deo sunt in tempore producta.*

Conclusio est de fide & probatur ex illo Gen. I. *in principio creavit Deus calum & terram* quem textum ad excludendos errores circa creationem optimè A. cit. O. exponit S. Doctor & concludit:

qua

Creatione & M
 Quamvis simul
 creatura corporalis,
 de ipsa & natura a
 immutabilitate prob
 Q. Th. dicit ostendit
 creatio delimitat à pri
 mificis; mundus aute
 voluitur de bono deo
 cum vero principium esse
 hic nihil demonstrari pot
 Deus necessitate volu
 creatas Deo libere volu
 ostensum est. Unde hanc
 latione Dei, que tam h
 Scripura continetur. N. S.
 res sui formatur terra
 tempore mundus esse.
 DICO. I. Anquam m
 videtur esse. S. Th. hic,
 mundus potuit esse ab æ
 via, non quoad successu
 prima pars probatur; e
 sed ab æterno non implicat
 nis, neque ex parte effect
 re creationis; ergo; im
 De creationis; quia ea
 tempore quoniam nunc habet
 esse liberè, quam si age
 tunc potest creare m
 re nature, ab æter
 æterno, etiam a
 est repugnancia
 quæ possibilis ab æ
 non incepit el
 aliqua creat
 Schol.

Quatuor ponuntur simul creata, scilicet calum empyreum, materia corporalis, quæ nomine terra intelligitur, tempus & natura angelica, sed inceptions mundum demonstrativè probari non posse hic A. 2. O. S. Th. doctè ostendit ex eo, quod omnis demonstratio desumatur à principiis intrinsicis rei vel extrinsicis; mundus autem ex principiis intrinsicis abstrahit ab omni determinato tempore, extrinsecum verò principium esset voluntas Dei, sed ex hâc nihil demonstrari potest, nisi circâ illa, quæ Deus necessariò vult, mundum autem & omnes res creatas Deus liberè vult, ut suprâ de voluntate Dei ostensum est. Unde hæc conclusio probatur ex revelatione Dei, quæ tum loc. cit. tum alibi in sacrâ Scripturâ continetur. Ps. 89. v. 2. *Priusquam montes fierent aut formaretur terra & orbis.* Joannis 17. v. 5. *priusquam mundus esset.*

DICO. 2. *Antequam mundus esset, erat possibile mundum esse.* S. Th. hic. Q. 46. A. 1. ad 1. si ve mundus potuit esse ab æterno quoad entia permanentia, non quoad successiva.

Prima pars probatur: entia creata permanentia esse ab æterno non implicat neque ex parte Dei creantis, neque ex parte effectus faciendi, neque ex parte creationis; ergo: imprimis non repugnat ex parte Dei creantis; quia eandem habet potentiam ab æterno quam nunc habet, & eandem virtutem agendo liberè, quam si ageret ex necessitate naturæ, sed nunc potest create mundum, & si ageret ex necessitate naturæ, ab æterno crearet, sicut Sol, si esset ab æterno, etiam ab æterno illuminaret. Deinde non est repugnantia ex parte creaturæ: quia non minus est possibilis ab æterno quam nunc, cum in tempore non inceperit esse possibilis; nec est impossibilitas aliqua creaturæ cum æternitate, ut

patebit ex solutionibus argumentorum, tum quia de facto dantur creaturæ æternæ à parte post ut creaturæ incorruptibiles, ergo etiam dari possunt ex parte ante; tum quia licet creaturæ essent ab æterno, non tamen essent æternæ æternitate essentiali sed accidentali. Deniq; non repugnat ex parte ipsius actionis: quia actio Dei non est per motum successivum, sed est instantanea, unde non requirit tempus, sed potest esse ante omne tempus, & illa actio redderet æquè creaturam dependentem à Deo liberè operante, cum reciperet esse limitatum & dependens & fieret ex nihilo & ex non esse, non quia antecederet non esse duratione, sed prioritate naturæ, quatenus illa creatura non esset à se sed ab alio & à Deo causante.

Obj. Repugnat entia permanentia esse ab æterno. Primò quia non esset assignabile talis entis initium. Secundò quia non fieret ex nihilo: nunquam enim verum fuisset dicere, quod non erat. Tertiò quia talis creatura non esset annihilabilis per æternitatem: quia vel duratio ejus tunc esset finita vel infinita, non infinita: quia tunc in totâ illâ non annihilaretur, non finita: quia alias duratio illa ab æterno usque ad illam annihilationem esset finita. Quartò quia Deus non crearet talem creaturam liberè, non enim est liber antequam crearet, quia non daretur ante; nec cum crearet: quia non poterat simul creare & non creare; nec post: quia ad præteritum non est potentia. Quintò quia talis creatura utpote infinita in duratione esset etiam infinita in esse.

R. ad 1. Talem creaturam non habituram initium durationis, licet haberet initium originis & causalitatis: æque enim dependeret à Deo tanquam causâ, ac modo. Ad 2. fieret ex nihilo, non quia nihil sit tempore prius, sed quod nihil sit prius naturâ:

quia

quia si sibi relinqueretur, nihil esset, & sic esset ex nihilo id est ex nullo præexistente subjecto. Ad 3. talis creatura esset annihilabilis non ab æterno, sed in tempore: supposito enim quod res creatur sine initio durationis, oportet quod sine initio duret, unde illa res non esset variabilis in æternitate, sed tantum in tempore. Ad 4. quod Deus talem creaturam liberè crearet: cum absolutè posset talem creaturam non creare, licet ex suppositione, quod crearet, non possit non creare, & sic posset non creare, antequam crearet, antecedentiâ naturæ & causalitatis, licet non antecedentiâ durationis. Ad 5. quod infinitas in duratione, si non sit essentialis, sed tantum participata, non inferat infinitatem in essentiâ aut virtute rei durantis, sed tantum in virtute conservante illam in esse.

Secunda pars probatur: entia successiva sunt motus & generationes rerum; sed hæ non potuerunt esse ab æterno; ergo probatur mi. Primò motus successivus habet partes post partes; sed non potest dari ab æterno ens habens partes post partes: hoc enim ens si daretur ab æterno, habuit partem aliquam, quæ nunquam incepit, illa verò vel durasset tempore finito vel infinito; sed neutrum dici potest: non quod duraverit tempore infinito: tunc enim toto illo tempore non esset successio, sed permanentia, consequenter nec esset motus. Non etiam quod duraverit tempore finito: tunc enim illa pars durasset solum tempore finito, & illa quæ immediatè secuta est, tunc verè incepit & sic ab illâ computando usque ad istam partem motûs, quæ modo datur, dabitur inter illam & hanc inceptio & desinitio, ante illam verò partem motûs daretur alia pars etiam finita, finitum autem additum finito nunquam facit infinitum, Nec est paritas de mo-

tu à parte post : quia ille posset in æternum durare per hoc, quod nunquam desineret, hoc autem non est habere partem aliquam motûs, quæ infinitè duraret, sed transire partes finitas sine ullo termino finiente, quod est esse in finitum syncategorematicè, res permanens si duret in æternum à parte post, unicâ duratione infinitâ durat : quia existit permanenter & non successivè, unde ex hoc quod res permanens possit in æternum durare ex parte post, bene infertur, quod possit etiam esse ab æterno, non tamen ex eo, quod motus possit esse æternus ex parte post, bene sequitur, quod possit esse æternus ex parte ante.

Secundò. Si possent esse generationes ab æterno, posset dari infinitum in actu videlicet infiniti homines geniti. Item si essent infiniti dies, posset qualibet die creari unus Angelus aut una stella, & sic jam essent actu infiniti Angeli & stellæ ; nec satisfacit dicendo : Deum posse divisivè quolibet die producere Angelum non autem collectivè in omnibus diebus ; ex hoc enim quod produceretur in omnibus diebus divisivè Angelus, & dies sunt infiniti & Angeli perseverant (cum sine ratione dicatur, Deum debere tunc producto novo Angelo, alium annihilare) sequitur tunc infinita collectio Angelorum.

Obj. 1. Ignis ab æterno applicatus stupæ combussisset stupam, sicut sol ab æterno productus statim illuminasset ; sed hoc non sine motu 2. cælum potest creari cum motu circulari ab æterno ; cum motus circularis careat principio. 3. S. Th. solvit rationes aliorum contrà Aristotelem statuentem mundum ab æterno, sed Aristoteles voluit mundum fuisse ab æterno cum motu ; ergo videtur S. Th. sensisse : motum potuisse esse ab æterno.

Re. ad 1. Talis combustio non fietet ab æterno
sed

... & Met
... infinitam
... supra posse
... morus instans
... ad 2. morus
... mobilis non autem
... quæ motus etiam
... accedat. ut 3. S. Th.
... in hoc, quod stat
... præterea tam fuisse
... alios Aristoteli conatus
... æterna, & motum æter
... Aristoteli respon
... Debet abesse mundum
... quantum ad substantiam
... sed quod generationes de
... de corruptibilibus secundum
... velendi modum potest
... experiri.

Q U Æ S T

... omnia sunt producta
...
... Deus creavit
... substantiam quod
... ad formationem, q
... motum, non finem
... ad 2. hoc ratione
... S. Aug. cum expo
... Aug. sex dies, qu
... sumit spiritualite
... omnia, qua
... impressit
... dies proprie
... motus.

sed post transactam infinitam durationem in tempore, in quo prius stupa posset corrumpi; illuminatio verò solis est motus instantaneus non habens partes post partes. ad 2. motus circularis caret principio ex parte mobilis non autem ex parte durationis: quia debet pars motus etiam circularis transire, & alia succedere. ad 3: S. Th. ab opinione Aristotelis recessit in hoc, quod statuerit mundum secundum præsentem statum fuisse ab æterno, & ostendit alios Aristoteli contrarios admittentes mobilia æterna, & non motum æternum insufficienter rationibus Aristotelis respondisse, cæterum sensit S. Doctor absolutè mundum potuisse esse ab æterno quantum ad substantiam aut creaturas permanentes, sed quod generationes & motus sive quod generabilia & corruptibilia secundum præsentem incipiendi & desinendi modum potuerint esse ab æterno, nulli exprimit.

QUÆSTIO. IV.

An omnia sint producta simul? an divisim & quomodo?

DICO. Deus creavit omnia simul quantum ad rerum substantiam quodammodo informem, sed quantum ad formationem, que facta est per distinctionem & ornatum, non simul. S. Th. hic Q. 74. A. 2. ad 2. hâc ratione S. D. conciliat expositionem S. Aug. cum expositione aliorum SS. PP. nam S. Aug. sex dies, quibus Deus dicitur omnia produxisse, sumit spiritualiter pro cognitione Angelica: quia omnia, quæ produxit Deus, etiam menti Angelicæ impressit; alij verò SS. PP. intelligunt sex dies propriè, quorum expositiones ut concordentur.

*Explicatur & probatur Conclusio: Deus creavit omnia simul ut inquit Eccles. 18. cap. Qui vivit in aeternum, creavit omnia simul, & etiam successivè. Simul: quia primâ die creavit terram & aquam sive omnia elementa & itâ omnes alias res potentialiter, in quantum fuit creata omnium aliarum rerum materia, sed quasi informis, non quod nullam habuerit formam, sed quia non fuit sub propriis formis v.g. animalium, plantarum &c. Sed sub formis substantialibus elementorum; successivè autem omnia creata sunt quoad distinctionem & ornatum in quantum vel illa, quæ prius erant confusa diebus sequentibus sunt separata, ut terra discooperta aquis, vel in quantum in materiam existentem sub formis elementorum fuit introducta propria forma videl. plantæ, animalis &c. & per hoc bene conciliantur textus S. Script. apparenter oppositi; sex igitur diebus Deus omnia produxit juxtâ illud Genes. 2. *Igitur perfecti sunt celi & terra & omnis ornatu eorum, complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat & requievit die septimo ab universo opere, quod pararat.* Facta est autem tum productio tum distinctio & ornatu omnium corporalium ordine sequente.*

Primò. Primâ die produxit Deus Cælum id est corpora cælestia, (& ut probabilius est, simul in Cælo Æmpyreo Angelos) & terram quo nomine intelliguntur omnia Elementa, deinde produxit lucem (quam S. Th. Q. 67. probat non esse corpus cum alias deberet moveri motu locali, quoties fieret illuminatio & consequenter illuminatio non fieret in instanti, nec substantialem aliquam formam sed accidentalem non intentionalem sed naturalem) cujus quatuor congruentias adducit S. Th. 1. Quia lux est qualitas primi corporis, unde mundi informitas, quoad lucem primò fuit tollenda. 2. Quia lux est qualitas communis, in quâ in-

fe-

De Cælesti &
 Cælesti comm
 Cælesti ita &
 Cælesti S. Basilio
 Cælesti 4. Quia die
 Cælesti fieri primâ die
 Cælesti; Sol effendi
 Cælesti; atque Solitudo
 Cælesti. Distinguitur
 Cælesti ad substantiam
 Cælesti in communi
 Cælesti secundum que
 Cælesti & aut Cælesti.
 Cælesti. Secundo
 Cælesti dividere aqua
 Cælesti intelligitur Cælesti
 Cælesti, supposito, que
 Cælesti distinctum ab Eleme
 Cælesti firmamentum sit
 Cælesti quoad ornatum &
 Cælesti aëreus rationis
 Cælesti que efficitur infra
 Cælesti intelligendo crassiores
 Cælesti nubes & que pe
 Cælesti firmamentum, fact
 Cælesti die & dividit aqua
 Cælesti; dicitur autem
 Cælesti, sic enim
 Cælesti.
 Cælesti. Tertia die fact
 Cælesti cooperta aqua
 Cælesti congregate sunt in
 Cælesti hominibus
 Cælesti germinant
 Cælesti herbas
 Cælesti quantum he

feriora corpora communicant cum superioribus, sicut autem cognitio ita & operatio incipit à communi-
bus. 3. Ex S. Basilio quia per lucem omnia alia mani-
festantur. 4. Quia dies non potest esse sine luce, igitur
lux debuit fieri primâ die.

Dices: Sol est causa lucis distinguens diem & no-
ctem; atqui Sol fuit productus die quarta; ergo.

R. Distinguendo mi. Sol fuit productus die quarta
quantum ad substantiam & quantum ad virtutem illu-
minativam in communi N. quantum ad virtutem spe-
cialiam secundum quam diversificantur dies ad invicem
mensures & anni. Con.

Secundò. Secunda die fecit Deus firmamentum,
quod divideret aquas ab aquis. Quod si nomine firma-
menti intelligatur Cælum sydereum, in quo sunt stel-
læ fixæ, supposito, quod cælum sit Corpus essentiali-
ter distinctum ab Elementis, est hoc intelligendum,
quod firmamentum sit factum non quoad substantiam
sed quoad ornatum & distinctionem & sic divideret
aquas alterius rationis, quæ essent suprâ Cælum ab
aquis quæ essent infrâ Cælum, sed per firmamentum
intelligendo crassiores partes aeris, in quâ conden-
santur nubes & quæ propter spissitudinem suam voca-
tur firmamentum, factum est illud quoad substantiam
secundâ die & divisit aquas pluviales ab aquis maris &
fluminum; dicitur autem Cælum hoc sensu, quo aer
dicitur cælum, sic enim volucres aeris vocantur vo-
lucres cæli.

Tertiò. Tertia die sublata est informitas terræ: quia
terra prius cooperta aquis & invisibilis nudata est, &
aquæ congregatæ sunt in unum locum, ut terra esset
habitabilis hominibus & animalibus terrestribus, &
esset apta ad germinandam herbam & plantas, deinde
terra fuit ornata herbis & plantis, vel formaliter, in-
quantum omnium herbarum & plantarum species sunt

omnia opera sua quælibet in debitas operationes suas movendo, & requievit; id est: cessavit à novis Creaturis condendis: cum nihil postea fecerit, quod non aliquo modo præcesserit in primis operibus. Requievit etiam in quantum nullarum rerum indigens & nullam à rebus conditis felicitatem obtinens in seipso sibi solus sufficientissimus fuit & mansit infinitè beatus. Benedixit etiam diei septimo non solum in quantum Creaturis benedixit ut multiplicarentur, sed etiam sanctificavit illum in quantum diem illum cultui suo & venerationi specialiter deputavit eò quod in illo cessaverit à productione novarum creaturarum. *Competit* (inquit S. D. hic Q. 73. a. 3. O.) *Septimæ diei sanctificatio: maximè enim sanctificatio cuiuslibet attenditur in hoc, quod in Deo requiescit.* Et hæc breviter dicta de Creaturarum omnium productione sufficiant. Relictâ igitur Philosophis naturalibus consideratione aliarum creaturarum solum ad præcipuas Creaturas videlicet Angelos & homines pertinentia, præcipuè illa, quæ lumen naturale excedunt, deinceps attingemus. Unde sit

DISPUTATIO XXIII.

De substantia & loco Angelorum.

Supremæ inter omnes Creaturas sunt Angeli, quos Philosophi antiqui intelligentias & substantias separatas appellant, de his plures inter Theologos sunt controversiæ, eò quod nec per rationem naturalem nec per sacram Scripturam decidi possint multa, quæ de Angelis quærentur.

QUÆSTIO I.

An in rerum naturâ sint Angeli incorporei & incorruptibiles?

Suppono: Angelus nomen officii est, non naturæ, significat enim nuntium, unde in rigore non con-